

Kunstvakken in het voortgezet onderwijs

- [Culturele Kunstzinnige Vorming](#)
- [Invulling van het vak CKV](#)
- [Klassieke Culturele Vorming](#)
- [Kunstvakken en CKV \(vmbo\)](#)
- [Kunstvakken - oude stijl \(havo/vwo\)](#)
- [Kunst nieuwe stijl \(havo/vwo\)](#)
- [Het vak Kunst Algemeen \(KUA\)](#)
- [Het vak Kunst Beeldend/Dans/Theater/Muziek](#)
- [Cultuuraccommodaties en ondersteunende instellingen](#)
- [Meer informatie](#)

Op het voortgezet onderwijs kun je onderscheid maken tussen een aantal verschillende kunstvakken. Zo is Culturele Kunstzinnige Vorming (CKV, of Klassieke Culturele Vorming op het gymnasium) een verplicht vak voor elke bovenbouwleerling. De andere kunstvakken in de bovenbouw zijn zowel op het vmbo, als op de havo en vwo, keuzevakken.

Onder cultuureducatie wordt verstaan: het doelbewust leren over en met kunst, erfgoed en media. In het onderwijs wordt vaker de term cultuuronderwijs gebruikt. Vormen van cultuur zijn onder andere; beeldende vorming, audiovisuele kunst, media, letteren, dans, theater, muziek en materieel en immaterieel cultureel erfgoed. Cultuuronderwijs bevat actieve, receptieve of reflectieve componenten. In de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn kerndoelen (SLO) Kunst en cultuur vastgelegd waar een school aan moet voldoen. Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zijn leerlingen in staat om te voldoen aan het behalen van doelen in de vorm van eindtermen voor de kunstvakken CKV, Kunst algemeen, muziek, beeldende kunst en vormgeving, theater en dans. Middels cultuuronderwijs leren leerlingen te reflecteren op cultuur en ontwikkelen ze hun waarneming, verbeeldingskracht, uitdrukkingsvermogen en onderzoekende houding.

Culturele Kunstzinnige Vorming

Culturele Kunstzinnige Vorming is het kunst- en cultuurvak voor alle bovenbouwleerlingen in het voortgezet onderwijs. Voor het vmbo zijn 40 uren gereserveerd voor CKV, voor de havo 120 uren en voor het vwo 160 uren. Dit betekent overigens niet dat deze SLU's alleen ingevuld moeten worden met lessen. Theater-, musea- en concertbezoeken vallen hier ook onder.

Kunst actief meemaken 'in levensechte professionele contexten' is het doel van het vak CKV. Kunst ervaren en beschouwen vraagt betrokkenheid, inzet, kennis en vaardigheden van leerlingen. Dit vereist een open en onderzoekende houding, omdat de betekenis van kunst voor iedereen verschillend is. Om kunst te leren ervaren en je eigen waarneming te verbreden en verdiepen biedt het vak CKV handvatten (theorie en praktijk) voor deze kunstervaringen en leert een leerling wat diegene leuk, leerzaam en bijzonder vindt.

Invulling van het vak CKV

Voor het vak CKV zijn voor de bovenbouw havo/vwo vier samenhangende domeinen vastgesteld in het examenprogramma. Dit zijn de domeinen 'verkennen', 'verbreden', 'verdiepen' en 'verbinden'.

- **Verkennen**
De leerling verkent zijn of haar eigen kunstervaringen, kijkt en leert ervaren wat aanspreekt en denkt na over gedachten over kunst. De leerling beziet hoe de eigen opvattingen zijn gevormd en vergelijkt deze met die van klasgenoten, leeftijdsgenoten en anderen zoals experts en kunstenaars.
- **Verbreden**
De leerling stapte buiten de eigen vertrouwde kunstwereld en staat open voor diverse kunstvormen in 'levensechte professionele omgevingen' zoals theaters, bioscopen, musea en concertgebouwen. Hierbij analyseert de leerling deze uitingen vanuit verschillende dimensies. Voorbeelden van dimensies zijn: ambachtelijk en industrieel, traditie en innovatie, lokaal en globaal, feit en fictie.
- **Verdiepen**

De leerling verdiept zich in het creatief artistiek proces, door één of meer aspecten te onderzoeken. Zoals: de productie van een kunstwerk. De leerling past daarbij onderzoeksvaardigheden toe.

- **Verbinden**

De leerling legt verbanden tussen de drie domeinen, reflecteert hierop en licht deze toe in een gesprek, presentatie of dossier.

Kunstdisciplines

Het vak CKV verwijst naar kunstuitingen op het gebied van architectuur, beeldende kunst en vormgeving, dans, film, muziek, nieuwe media, theater en combinaties hiervan.

Cijfer

Het vak CKV wordt afgesloten met een eindcijfer, toetsing is gericht op 'oriëntatie op leren en werken', 'basisvaardigheden', 'culturele en kunstzinnige vorming' en 'verdieping' en 'reflectie'. Het cijfer telt mee als combinatiecijfer.

Lesmethoden

Er zijn verschillende lesmethoden ontwikkeld voor CKV. Voor de praktische invulling van het vak zullen leerlingen en docenten vaak te rade gaan bij culturele instellingen en bemiddelaars in de regio. Daarom is het belangrijk dat scholen en culturele instellingen vaste relaties onderhouden. Maar kijk ook eens naar: uitgeverij Staal en Roeland met uitgaves van het boek Contrast of op de website van Tumult of Kunst uit het vuistje.

Uitzondering: Vmbo

In het vmbo valt het vak CKV inclusief de kunstvakken samen. De essentie hiervan is dat leerlingen culturele activiteiten meemaken - ervaren - en eigen werk produceren en presenteren en reflecteren op culturele en kunstzinnige activiteiten en uitingen.

Bevoegdheid docenten

CKV wordt op de havo en het vwo gegeven door leraren met een eerstegraads bevoegdheid voor een kunstvak of een taal. Voor CKV op het vmbo zijn alleen kunstdocenten bevoegd. Scholen benoemen bovendien één of twee kunstcoördinatoren, die onder meer contacten onderhouden met culturele instellingen en bemiddelingsinstanties.

Klassieke Culturele Vorming (KCV)

Klassieke Culturele Vorming (KCV) is verplicht voor leerlingen die examen in Grieks of Latijn doen. Gymnasiasten volgen dit vak in plaats van CKV. Bij KCV vormen leerlingen zich een beeld van aspecten van de antieke cultuur: o.a. de mythologie, het toneel, de beeldende kunst en de bouwkunst. Ook onderzoeken zij de invloed van de Griekse en Romeinse cultuur op de latere Europese cultuur, voornamelijk het westerse perspectief dus. Daarnaast bezoeken zij theatervoorstellingen, exposities of musea. Een school kan ook optioneel CKV aanbieden.

Kunstvakken en CKV in het vmbo

Het vmbo heeft 4 leerwegen:

- Theoretische leerweg
- Gemengde leerweg
- Kaderberoepsgerichte leerweg
- Basisberoepsgerichte leerweg.

Voor alle leerlingen in de bovenbouw van het vmbo is CKV verplicht. Bij CKV ondernemen leerlingen culturele activiteiten. In het vrije deel kunnen leerlingen kiezen uit een van de vakken beeldende vorming, muziek, dans of drama. In de theoretische en gemengde leerweg kunnen leerlingen hier ook examen in doen, in de andere leerwegen niet.

De kunstvakken - oude stijl (havo/vwo):

Scholen mogen kiezen of zij de kunstvakken oude of nieuwe stijl aanbieden. De kunstvakken 'oude stijl' zijn tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving (tehatex) en muziek. Dit houdt in dat theorie en praktijk van elkaar gescheiden zijn. Leerlingen doen geen praktisch centraal examen. Het praktische deel wordt getoetst in drie schoolexamens. Er wordt een centraal schriftelijk (theoretisch) examen in een van de vakken afgenomen.

Kunst – nieuwe stijl (havo/vwo):

Het vak kunst in de bovenbouw van de havo en het vwo bestaat uit twee delen die aan elkaar gekoppeld zijn: 'Kunst Algemeen' (KUA) en een kunstvak, zoals bijvoorbeeld de beeldende variant 'Kunst Beeldend' (KUBV).

De vakken kunst (beeldend), kunst (dans), kunst (drama) en kunst (muziek) bestaan uit een schoolexamen (meer specifiek en meer praktisch in te vullen) en een centraal examen (breed, en meer theoretisch). Alle 'nieuwe' kunstvakken hebben hetzelfde centraal examen, dat met de verzamelnaam kunst (algemeen) wordt aangeduid.

Havo- en vwo-leerlingen hebben de keuze tussen vier profielen:

- Cultuur en maatschappij
- Economie en maatschappij
- Natuur en gezondheid
- Natuur en techniek

In alle profielen zitten vakken zoals Nederlands en Engels, maar ook het eerder genoemde vak CKV. In het profieldeel zitten de vakken die alleen de leerlingen volgen die dit profiel gekozen hebben. Daarnaast is er nog een vrij deel ($\pm 15\%$ van de totale studielast) voor een tweede profiel, of voor aanvullende modules. In het profiel Cultuur en maatschappij zit het vak Kunst. Naast een algemeen theoretisch deel (Kunst Algemeen, KUA), kiest een leerling een specifiek deel: Beeldend, Dans, Muziek of Drama.

Het vak Kunst Algemeen (KUA)

Kunst algemeen behandelt de algemene theorie (cultuurgeschiedenis) van beeldende kunst en vormgeving, muziek, dans en theater. Kunst algemeen wordt afgesloten met een centraal examen. Het vak KUA bestaat uit drie domeinen domein A Vaardigheden, domein B Invalshoeken voor reflectie en domein C Onderwerpen. Er zijn zes kenmerkende periodes uit de kunst en cultuurgeschiedenis vastgesteld, waarvan er op de havo drie getoetst worden op het Centraal Examen, en op het vwo vier.

1. De cultuur van de kerk in de elfde tot en met veertiende eeuw;
2. De hofcultuur in de zestiende en zeventiende eeuw;
3. De burgerlijke cultuur van Nederland in de zeventiende eeuw;
4. De cultuur van Romantiek en Realisme in de negentiende eeuw;
5. De cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw;
6. De massacultuur vanaf 1950.

De laatste twee modules worden altijd getoetst, de andere vier periodes wisselen steeds en worden van tevoren vastgesteld.

Het vak Kunst Beeldend/Dans/Drama/Muziek

Kunst Beeldend/Dans/Drama of Muziek bestaat voor een groot deel uit praktijklessen en een klein deel verdiepende theorie. Leerlingen kiezen in de bovenbouw voor één discipline. De praktische delen worden afgesloten met een schoolexamen.

In dit praktijkdeel van het vak Kunst, doen de leerlingen dus wel schoolexamen, maar geen centraal examen. De eindcijfers bestaan uit een aantal cijfers voor het vak Kunst Algemeen en een aantal praktijkcijfers. Samen vormen zij het eindcijfer voor het vak Kunst. Daarbij doen leerlingen centraal examen in Kunst Algemeen. Beide cijfers worden bij elkaar opgeteld om tot een eindcijfer voor op het diploma te komen.

Voorbeeld:

Het beeldende praktijkvak Kunst Beeldend (KUBV) is idealiter gekoppeld aan de theorie die bij het andere onderdeel van het vak Kunst hoort, namelijk Kunst Algemeen. Bij de periode Massacultuur kun je dan denken aan een opdracht over Beeldrecycling.

Leerlingen maken bij KUBV zelf beeldend werk met verschillende materialen, leren kritisch te reflecteren hierop en presenteren hun eigen werk. Hier hoort ook een deel theoretische verdieping op het praktijkvak bij.

De Cultuurkaart

Met Stichting CJP (Cultureel Jongeren Paspoort) is een contract afgesloten voor de verstrekking van een cultuurkaart voor het vak CKV. Ieder jaar wordt er minimaal € 5,50 per leerling via de CJP Cultuurkaart beschikbaar gesteld voor culturele activiteiten. Als de school zelf nog eens € 10,- per leerling investeert, hoeven er geen productie- en distributiekosten te worden betaald en is de CJP Cultuurkaart gratis. Als scholen die investering niet doen, krijgen de leerlingen € 5,50 als individueel tegoed en betaalt de school aan CJP € 2,75 administratiekosten. Er is nu ook een mbo CJP cultuurkaart voor studenten van het mbo.

Cultuuraccommodaties en ondersteunende instellingen

Het vak CKV heeft de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen een enorme impuls gegeven. Steeds meer instellingen houden zich met kunsteducatie bezig en zien de noodzaak daarvan in. In Rotterdam organiseert de SKVR een CKV-platform waarin overleg plaats vindt tussen kunstcoördinatoren en vertegenwoordigers van culturele instellingen. Mocca brengt het cultuureducatie-aanbod in Amsterdam in kaart en ondersteunt scholen met het formuleren van cultuureducatiebeleid als onderdeel van het leerplan. Aslan Muziekcentrum in Amsterdam richt zich vooral op de muzikeducatie. In Den Haag en Utrecht zijn respectievelijk Cultuurschakel en UCK actief op het terrein van de cultuureducatie.

Meer informatie

- Website [Landelijk Kennisinstituut Cultuur Educatie, LKCA](#)
- Website [Cultuurplein](#)
- Website [CJP / cultuurkaart](#)
- Stichting Kunst voor Rotterdammers: [SKVR](#)
- Matcht Onderwijs en Cultuur in Amsterdam: [Mocca](#)
- Muzikeducatie in Amsterdam: [Aslan Muziekcentrum](#)
- Cultuuronderwijs in Den Haag; [De Cultuurschakel](#)
- Utrechts Centrum voor de Kunsten: [UCK](#)
- Handreiking [CKV](#)
- CKV lesmethode: [Kunst uit het vuistje](#)
- Alles voor mentoren, [Tumult](#)